Els Mertens

10/3/2002

EEN KWESTIE VAN TAAL.... wat ik zeggen wilde.....

Het was voor mij niet moeilijk om "ja" te zeggen op de vraag of ik vandaag, op deze belangrijke dag in contextueel Nederland en Vlaanderen wilde zijn.
Wel vond ik het moeilijk om een keuze te maken uit de onderwerpen die in de afgelopen weken mijn gedachten bepaalden.

Het is goed te gedenken, dat Ammy van Heusden degene was die Nagy uitgenodigd heeft om ons zijn gedachtengoed uit te komen leggen. Ik heb ervaren dat we er daardoor een táál bij hebben gekregen. Daardoor hebben we geleidelijk aan onszelf en daardoor onze clienten beter leren verstaan. We werden er onbewust door gedwongen, om beter te gaan hóren, leren luisteren, kijken, waarnemen, om daardoor passender vragen te kunnen stellen. Else Marie zei weleens, dat het derde oor en het derde oog erbij ontwikkeld diende te worden.

Toen ik, en dat was al in 1983, voor het eerst hoorde over de contextuele theorieen (dat was op het congres ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van Huize Klein Bethlehemin Midden-Limburg), was het, alsof er nieuwe woorden gegeven werden aan persoonlijke levenservaringen en aan hetgeen ik aan de behandeltafel al geregistreerd had. Ik werd geïnspireerd en geinfecteerd op die dag.
Toen was er nog geen Leren Over Leven en de Hoge School in Amsterdam stond nog in de startblokken.

Het was ook schokkend voor me. Schokkend was de bevestiging dat datgene wat ik op de Sociale Academie van destijds en de V.O. aan de Ivabo in Amsterdamhad geleerd, inderdaad geen effectieve methodieken bood, die soelaas boden aan hulpvragende cliënten.
Als hulpverlener had je antwoorden te geven op de hulpvragen van de cliënt. En, je moest die antwoorden vooral wéten !

Het was gangbaarder om mensen waarden en normen bij te brengen, hen vóór te gaan en te léren hoe ze moesten worden en hoe ze hadden te denken en te leven.

Ik was nog jong toen ik al besefte, dat mensen met afwijkende waarden en normen dan die van mijn aangeleerde opvattingen, veel interessanter konden zijn. Interessanter, maar vooral ook authentieker en vooral niet minder gelukkig of tevreden.
Ik startte mijn loopbaan dan ook in zogenaamde achterstandswijken, de achterbuurten en woonwagenkampen, met zogenaamde asociale mensen. Ik zie nog de verwarde mensen in het Stichtingsbestuur in Geleen voor me zitten. De notabelen van de stad hadden daar zitting in. De pastoor, de huisarts, de notaris en de accountant.

Goedwillende maar zeer bevoogdende mensen, die zichzelf bevredigden door lidmaatschap in het bestuur om de a-socialiteit in de gemeente te lijf te gaan. Mijn drie voorgangsters waren overspannen in de ziektewet en Els bleek populair bij dat 'volk'. Mijn aanstelling werd alleen al daarom verlengd. De verwarring ontstond op het moment toen ik zei, dat ik meer leerde van die mensen dan zij van mij. Met unanieme stemming werd ik aangenomen. De pastoor was als voorzitter blij met de unanieme stemming en sloeg met zijn voorzittershamer op de tafel: "Uw kontrakt wordt met onbepaalde tijd verlengd. U dient wel het diploma van de Sociale Academie te halen."
Dat haalde ik met de hakken over de sloot : een 5 voor psychologie en een 5 voor methodiek. Mijn 9 voor groepswerk haalde ik niet alleen omdat ik het handboek van Gisela Konopka in de praktijk wist toe te passen, maar vooral door de hoge score van 90 tot 100% opkomst in de groepen voor randgroepjongeren en moeders die in concubinaat leefden (de nog niet geaksepteerde vormen van nieuw-samengestelde gezinnen).
In herinner me, dat ik goed besefte dat de geboden theoriën op de Sociale Academie me niet of nauwelijks verder hielpen in mijn werken met die a-sociale mensen.

Sinds die jaren (en dat was sinds 1961) heb ik ervaren dat de taal, het gesproken woord en daarbij vooral de non-verbale lichaamstaal, zo intens verhelderend, maar ook misleidend en verwarrend kan zijn.
Een kind dat roept : "ik wil mijn moeder nóóit meer zien !" wordt niet verstaan in z'n intenties als dat zogenaamd serieus genomen wordt. Sinds die jaren en ook nu in deze eeuw, lees ik nóg in rapportages van goedwillende hulpverleners, dat in hun vraaggericht denken, dat kind z'n moeder nooit meer wil zien....
Woorden alleen drukken dan niet de intenties van het kind uit. Bij zo'n indringende boodschap, heb je dat derde oor en derde oog nodig om verder te gaan met kijken en vragen stellen, om vooral die onderliggende boodschap te kunnen achterhalen.
Daarom was het zo'n opluchting en openbaring om de workshops van Nagy in de daarop volgende jaren te mogen volgen. Voor mijn beleving van toen deed hij vooral vragen stellen en was hij juist niet bezig met antwoorden, raad en adviezen geven.
De onontbeerlijke 4e dimensie die hij aan de overige 3 dimensies toevoegt, waar het in stagnerende relaties juist om gaat : vragen over tekort gekomen zijn en /of tekort gedaan hebben, miskend zijn of miskend hebben enz.

Ik ben optimistisch over de ontwikkeling van de implementatie, regionaal, landelijk en internationaal, van het contextuele gedachtengoed. Ik ben óók optimistisch over de implementatie op enkele plekken inmiddels, van de Clas-methodiek.
De Clas-methodiek, die overwegend blijkt aan te slaan bij de behandeling van familiesystemen, waarin seksueel misbruik heeft kunnen plaats vinden. Er kunnen weer perspectieven en hoop gezocht en gevonden worden, gericht op de toekomst met z'n nieuwe generaties, waarbij de negatieve spiraal doorbroken kan worden, veelal via de weg van vertrouwen gaan verdienen als hulpverlener, om vervolgens dat verbroken vertrouwen in generaties, weer met bruikbare familiebronnen (naast zorgvuldige timing) te gaan helpen herstellen.

Een misbruikt kind of volwassene, kan erkenning vinden in de vraag, wie al die investeringen, b.v. alleen al door lang te hebben gezwegen en het meeslepen van een groot familiegeheim, heeft gezien, beseft en erkend.
Nagy heeft mij met zijn nieuwe woorden, termen en begrippen, geholpen om beter te kunnen helpen.
Het kostte tijd, om te kunnen begrijpen wat hij allemaal bedoelde : zijn 'invisibel loyalties', een pil waar ik praktisch ieder woord van moest vertalen en proberen te begrijpen.
Zijn genuanceerde uitleg over al die loyaliteiten en vooral de vele misverstanden over loyaal-zijn.
Tot voor zo'n 20 jaar kende ik het woord 'loyaal' alleen naar b.v. collega's, de instelling. 'n Woord dat hoorde bij je beroepshouding. Zo registreerde ik deze interpretatie vaak bij ziekmelden van personeel. Het werd je ingeprent, dat als een collega dan jouw taak moest overnemen, dat je dan niet loyaal was naar de instelling. Het was eerder een schande als je niet loyaal was, dus durfde je maar niet gemakkelijk ziek te zijn en als je het wél was, dat maar niet te melden...
Vooral in de jeugdbescherming, toen kinderbescherming, heb ik menige keer door leidinggevenden dat loyaal-zijn, zien misbruiken.
Onvoorwaardelijk voor kinderen zijn was een slogan in sollicitatiegesprekken : je moest kind-gericht zijn.

Door het gedetailleerd uitwerken van het contextuele gedachtengoed heeft het ons taal en woorden gegeven aan al die loyaliteiten. We kunnen registreren, als er lijdenslasten ontstaan door langdurig óver-loyaal te zijn, dé-loyaal gemaakt te worden of ertoe gedwongen worden (denk aan kinderen in echtscheidingssituaties) er kan sprake van gespleten-loyaliteit zijn, wat ook psychische ziekten kan veroorzaken.We hebben geleerd verticale en horizontale loyaliteiten te onderscheiden.
De geparentificeerde cliënten worden in de reguliere hulpverlening geadviseerd om aan een losmakingsproces te gaan werken.
Onlangs nog vroeg een ervaren psycho-analytica of ik eens met haar naar een voor haar taaie casus wilde 'kijken'.
Ze zei, dat het haar maar niet lukte om haar patiënte, een Bom-moeder, los te krijgen van haar puberende dochter van 15 jaar. Mijn opmerking in het overleg : "zijn ze wel met elkaar verbonden geweest ?" maakte haar sprakeloos. De vrouw was 2 1/2 jaar bij haar in therapie en ze had haar dochter nog nooit gezien, wel 2 1/2 jaar over haar gesproken..

Hetzelfde heb ik beleefd met de begrippen vertrouwen, te vertrouwen zijn, vertrouwd worden, vertrouwen verdienen en wantrouwen. Roepen dat je te vertrouwen bent als hulpverlenen zijn loze woorden; zorgen dat vertrouwen te gaan verdienen is voorwaarde en dat kan soms gepaard gaan met veel geduld, tijd en incassereingsvermogen...

Onze taal.

We hebben woorden geleerd om ons uit te kunnen drukken.
Sommigen schrijven hun gedachtenspinsels op. Als die teksten aan bepaalde criteria voldoen dat kan het literatuur genoemd worden. Proza, novellen en gedichten kunnen tot kunst verheven

worden en beeldend kunstenaars spreken via hun creaties.
In onze multi-culturele samenleving kwamen er vreemde talen bij. Er zijn tolkencentra opgericht om te kunnen worden verstaan. Voor doven werd gebarentaal ontwikkeld, voor blinden braille.
Ik ben trots op ons eigen Limburgs dialect. Praktisch ieder dorp of stad heeft z'n eigen klanken, termen en uitdrukkingen.
Ook dit jaar weer werden met Carnaval spitsvondigheden
met taal als kunstwerken uitgebeeld in optochten en in liedjes.

Praten over seksualiteit lijkt in deze eeuw vergemakkelijkt.
Het lijkt alsof jongeren, veelal via schuttingtaal, veel over seksualiteit wéten. Voor ons hulpverleners, is het misleidend.
Ze roepen vaak op een grote kennis en ervaring te hebben op het gebied van seksualiteit.
Zo werd ik me bewust van een vooroordeel door een 17-jarig meisje, dat 1 1/2 jaar gedwongen in de prostitutie had gewerkt. Ze was in handen gevallen van een onbetrouwbare pooier.
In de meisjesgroep bleek, toen er aandacht geschonken werd aan lichaamsaspekten en vrouwelijke en mannelijke geslachtsorganen, dat ze veronderstelde, dat ze maar één opening in haar vagina had. Ik veronderstelde ten onrechte dat zij een grote kennis zou hebben over de funkties van de verschillende geslachtsorganen. Om te overleven had ze zich daarvoor wellicht afgesloten.

Zo ook roept het woord "vrijen" ontelbare misverstanden op.
Voor de een is het knuffelen, strelen en zoenen. Voor de ander heeft het de betekenis van geslachtsgemeenschap.
"Ben je weleens met je vader naar bed geweest ?" vroeg een groepsleidster aan een meisje van 8 jaar. "Altijd op zondagmorgen, als mijn moeder naar het zangkoor is,"zei ze.
De verdenkingen werden gevoed, terwijl naderhand bleek, dat er juist geen sprake was van seksueel misbruik, maar van gezellige en intieme ochtendmomenten tussen haar zusjes met hun vader.
"Naar bed gaan", "ben je met hem of haar naar bed geweest", zijn vragen die verwarring scheppen als niet duidelijk is wat ieder ermee bedoelt.

Zo heeft ook justitie zijn eigen vakjargon, dat gretig door de media wordt gehanteerd en de hulpverleners hanteren het eveneens veelvuldig. In kranten wordt gekopt met : "Ontucht gepleegd met minderjarige" enz.
Justitie hanteert leeftijds- en lichamelijke grenzen. Er kan zwaarder gestraft worden wanneer slachtoffers jonger zijn dan 12 jaar, wat minder zwaar tussen 12 en 16 jaar en boven de 16 jaar wordt het al moeilijker om zware straffen te kunnen eisen. Daar kan volgens de wet sprake zijn van gewenste en ongewenste seksualiteit.
De overschreden lichamelijke grenzen worden gewogen.
Een tongzoen kan gïnterpreteerd worden als binnendringing in het lichaam en bij justitie gaat het erom of een pleger met z'n penis of z'n vinger in, op of aan de vagina is geweest.
Jullie en ik weten, dat psychische gevolgen en schade niet of nauwelijks gemeten kan worden. Een meisje dat b.v. moest kijken hoe opa van 52 mastusbeerde, kan dat als een trauma

beleven, terwijl er voor de wet geen sprake was van aantasting van de lichaamsgrenzen.

Dames en heren,

Jullie en ik hebben nog veel werk te verrichten.
Het NISSO (Nederlands Instituut voor Seksuologisch Onderzoek), heeft onderzocht, dat 80% van de zedendelicten noch in de hulpverlening, noch bij justitie terecht komen.
De politie meldt, dat 20% van de aangiften, valse aangiften blijken te zijn.
Ik heb geen cijfers, noch bewijzen over de casussen waarmee ik inmiddels zo'n 20 jaar van doen heb.
Ik weet wel dat tot zo'n 10 jaar geleden, méér plegers durfden te bekennen, erkenning konden bieden en de verantwoordelijkheid op zich namen. Het indringende beleid, dat er vooral langer en zwaarder gestraft moet gaan worden, mét melding van gestrafte zedendelinquenten op internet, zal niet bevorderen dat zij eerder gemotiveerd mee zullen (kunnen) werken in een hulpverleningsproces. Er is moed en lef voor nodig, om na onthullingen over seksueel misbruik te bekennen, erkenning te gaan bieden en de schuld op te pakken met de daarbij horende verantwoordelijkheden.
Daarbij is de hefboom van justitie voor sommigen onontbeerlijk; opgelegde hulpverlening kan noodzakelijk zijn.

Ik vind en heb ervaren dat de contextuele therapie, de negatieve spiraal naar de toekomstige generatie kan doorbreken.
Niet altijd, maar heel vaak en meestal wel.
Het kan een preventieprogramma zijn naar de toekomst.

Ik zou op de valreep van mijn loopbaan willen mogen wensen, dat met jullie een programma in elkaar "getimmerd"zou kunnen worden, dat een appèl kan doen op de vrouwen en mannen die een neiging of drang of voorkeur in zichzelf beleven, om seksualiteit met kinderen/minderjarigen op te willen pakken.Dit in tegenstelling tot de ontwikkelde programma's om kinderen en jongeren op te gaan sporen waarbij het misbruik al heeft plaats gevonden. Ik bedoel een hulpaanbod, dat écht voorkomen kan dat er intense lichamelijke en integriteitsgrenzen overschreden worden. Ter voorkoming van veel pijn en leed en verdriet voor de slachtoffers en hun onschuldig betrokkenen, die eveneens een roulerende rekening gepresenteerd krijgen.
We wéten dat het om destructief gerechtigd-zijn gaat. Is het utopisch, om met al dat contextuele gedachtengoed, een écht preventie-programma te gaan ontwikkelen ?
Met de deskundigheid van de N.V.V.S. (de Nederlandse Vereniging Voor Seksuologie) en het Nisso én de contextuele kennis in Nederland en Vlaanderen, moet dat toch een keer kunnen !?

Ik besef dat ik het misschien niet meer zal meemaken, dat jullie en ik werkeloos zouden worden.
Mensen hebben recht op passende hulp. Het is de hoogste tijd.

18 maart 2000.

Els Nieskens.